

Studiedag för gymnasiebibliotekarier

Skolbibliotek Mitt bjöd den 3/11 in till **studiedag om användarutbildning och erfarenhetsutbyte** i Timrå gymnasieskolas bibliotek.

Västernorrland var väl representerat, medan jag var den enda representanten för Jämtland.

Efter sedvanligt kaffe och registrering, hälsade **Jenny Stenlund**, bibliotekarie vid Timrå gymnasium oss välkomna och presenterade samtidigt sig själv och sitt bibliotek.

Därefter förflyttade vi oss till en sal där bibliotekarie **Anna-Stina Axelsson** från Håbo kommun, presenterade sin skola **Bildningscentrum Jan Fridegård** och sitt arbete som gymnasiebibliotekarie vid ett integrerat bibliotek. Hennes beskrivning lät som en dröm för många av oss och jag fick många idéer om hur jag ska fortsätta mitt eget arbete för att bli mer integrerad i skolans verksamhet.

Om man utgår från **Loertschers nivå-gruppering**, kan man snabbt se var man befinner sig idag och var man skulle vilja befinna sig:

Nivå 1 Läraren använder läroboken med arbetsbok och använder inte bibliotekets resurser.

Nivå 2 Läraren undervisar med hjälp av en privat samling.

Nivå 3 Läraren lånar media från olika resurser.

Nivå 4 Läraren lyssnar och tar vara på idéer från bibliotekspersonalen.

Nivå 5 Läraren använder bibliotekets resurser i syfte att komplettera sitt ämne.

Nivå 6 Läraren använder bibliotekets resurser som en integrerad del av undervisningen i ämnet.

Nivå 7 Läraren och bibliotekarien arbetar i team för att helt kunna utnyttja möjligheterna i ett undersökande arbetssätt.

Nivå 8 Läraren och bibliotekarien arbetar tillsammans vid utvärdering och utveckling av kurs- och arbetsplaner.

I Håbo kommuns skolplan står att:

”biblioteksverksamheten skall ha en central roll i såväl elevernas läsutveckling som i utvecklandet av elevernas färdigheter att inhämta, bedöma och bearbeta relevant information (informationskompetens)”.

Vid Bildningscentrum Jan Fridegård har biblioteksgruppen utarbetat lokala mål i informationskompetens, som både innefattar att eleverna ska förvärva en förståelse för olika typer av källor och metoder att söka information (här ingår t.ex. referensverk, artikeldatabaser och sökmotorer) och att de ska förvärva en förståelse för källkritiska och etiska aspekter på informationssökning och informationsanvändning (här ingår att skriva källförteckning, källkritik på internet, regler kring upphovsrätt m.m.).

Anna-Stina Axelsson

Jämfört med många andra gymnasiebibliotek kände vi som deltog på studiedagen att man i Håbo kommit långt! Anna-Stina konstaterade att bibliotekschefen **Malin Ögland**, som tidigare arbetade som skolbibliotekarie, har spelat en stor roll i utvecklandet av skolbiblioteken i kommunen. Det som är viktigt vid samtal med skolledare och andra inom skolvärlden är att man utgår från ett skolperspektiv, att man talar skolans språk.

forts. på sista sidan

Ordf. har ordet

Oj! Snart är det jul! Tänk att det redan är dags för lussekatter och pepparkakor...

Detta nummer av vårt medlemsblad innehåller bl.a. följande:

På sid. 3 hittar du det **öppna brev** som föreningen skickat till ett antal lokaltidningar med anledning av de nedskärningshot som tyvärr drabbat många bibliotek på senare tid. I skrivande stund har brevet publicerats i Sundsvalls Tidning, Dagbladet, Östersunds-posten, Västerbottens-Kuriren och Tidningen Ångermanland.

Bok- och biblioteksmässan i Göteborg gick som vanligt av stapeln i september – på sid. 5-7 rapporteras om några av alla de seminarier som hölls.

Om UNET, ett internationellt nätverk, får du veta mer på nästa sida. Visste du att man i Malaysia har speciella bokbussar för handikappade barn?

Författaren Aino Trosell gjorde en turné i Västernorrland för en tid sedan – läs mer om henne på s.4.

Och till sist:
**GOD JUL OCH
GOTT NYTT
BIBLIOTEKSÅR!!**

Ordf.

Biblioteket som mångkulturell mötesplats - rapport från ett UNET-möte i Ljusdal

UNET är ett internationellt nätverk bestående av lokala bibliotek runt om i världen som vill arbeta för att omsätta intentionerna med **UNESCO:s folkbiblioteksmanifest** i praktisk verklighet.

Under min utbildning till bibliotekarie skrev jag och en annan tjej vår magisteruppsats i Penang, Malaysia. Vi gjorde en så kallad *Minor field study* med hjälp av SIDA och IFLA. Under två månader fick vi förmånen att bo hos en malaysisk familj, där mamman är bibliotekarie. Vi forskade på det nybyggda huvudbiblioteket i Penang där vår ”mamma” arbetar. Det var en mycket rolig och intressant upplevelse och vi kom familjen mycket nära.

Penang Public Library, där jag och Susanne Andersson skrev vår uppsats

Så, för en tid sedan, fick jag ett mail från en av döttrarna i familjen där det stod så här: *”i just want to tell u that my mom will be arrival at Ljusdal in 13 oct wednesday at the hotel Gyllene hasten”*. Jag trodde inte att det var sant! Jag skrev till Kerstin Hassner, kommunchef i Ljusdal, som jag känner sedan tidigare, och frågade om hon visste något om detta. Och visst var det så: **Shukriah**, som min ”malaysiska mamma” heter, och hennes man skulle komma till Ljusdal den 13 oktober. Snart fick jag också ett mail från Shukriah där hon skrev att hon hoppades att vi kunde ses i Ljusdal.

Tidigt på morgonen, fredagen den 15 oktober, åkte jag med tåget ner till lilla Ljusdal. Jag väntade i biblioteket och till slut stod dom där, mina ”föräldrar” från Malaysia! Det blev ett kärt återseende och det verkade som om tiden hade stått stilla. Vi fick en stund för oss själva, sedan kom en reporter från *Ljusdals-posten* och så skulle vi delta i ett UNET-möte. Där var deltagare från Kanada, Estland, Zimbabwe, Spanien och förstås Malaysia.

Mötet handlade om hur man arbetar med biblioteket som mångkulturell mötesplats i de olika

länderna. Det var mycket intressant men ibland svårt att hänga med när föreläsarna pratade mycket snabbt på knackig engelska. En intressant sak från Kanada var att de hade en bokpool med 3600 böcker på 15 språk och 3300 videos på 17 språk. Böckerna och videokassetterna roterade mellan biblioteken i Ontario så att alla fick del av beståndet. Detta gjorde att man sparade mycket resurser. I Zimbabwe var situationen så att man just nu höll på att bygga upp bibliotek och motsättningarna i landet är fortfarande livaktiga, men man ser ljus på framtiden. Föreläsaren visade en härlig bild där det var en lång kö av barn som ville låna böcker. Så var det nästan varje dag och alla kunde kanske inte få just sin favoritbok. I Estland höll man på att renovera sina gamla bibliotek och man hade gjort stora framsteg. Föreläsaren pratade mycket om att lära den rysktalande befolkningen lettiska. Den spanska föreläsaren hade så svårt med både språket och tekniken att det var svårt att uppfatta vad hon sade. Det gick dock att uppfatta att de hade medier på många olika språk. De hade också en bra sak som de kallade *”diversity week”* då barn berättade sagor, visade spel och hantverk från sina hemländer.

I Penang har man speciella bokbussar för handikappade barn. Personalen är specialutbildad.

Malaysia är en smältdegel där folk från hela Asien har samlats. Shukriah visade med en mycket vacker Powerpoint-presentation hur man arbetade med mångkultur och med handikappade. Jag måste bara säga att man ligger långt framme i sitt arbete, kanske längre fram än i Sverige i vissa avseenden. Jag hoppas kunna visa hennes presentation i samband med någon studiedag.

Åsa Andersson
asa.andersson@jlb.ostersund.se

Öppet brev om skolbibliotekens framtid

När kommunernas ekonomi kärvar är det inte sällan biblioteksverksamheten som sätts under lupp med hot om såväl nedskärningar som nedläggning. Många bibliotek är integrerade folk- och skolbibliotek, och betjänar således inte enbart allmänheten utan även skolans elever.

Skolbibliotek Mitt vill, med anledning av detta, härmed anföra följande:

I **UNESCO:s** skolbiblioteksmanifest fastslås att ”*skolbiblioteket förmedlar kunskap och tankar som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlevelseförmåga för att de ska kunna ta sitt ansvar som medborgare.*”.

I **skolans läroplan** (LPO 94) anges det som en av skolans uppgifter att ge eleverna överblick och sammanhang. ”*Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenser av olika alternativ.*” Här kan skolbiblioteket spela en avgörande roll för elevernas möjlighet att lyckas! Idag går utvecklingen alltmer mot elektroniska media, digitalt lagrad information och faktasökande via olika typer av databaser. Bibliotekarien är informations-specialist och har en unik kompetens att handleda eleverna i deras sökande efter information. De svagare eleverna, som behöver råd, vägledning och uppmuntran, kommer att bli förlorarna vid minskning av bibliotekets resurser.

Nationella Skolbiblioteksgruppen, där representanter från bl.a. Kommunförbundet, Kulturrådet, Skolledarförbundet och Myndigheten för skolutveckling ingår, konstaterar i sin skrift ”*Bemanna skolbiblioteken!*” (2004) följande: ”*För att Sverige ska kunna vara en ledande kunskapsnation måste skolan fungera. Den ska ge eleverna en grund för sitt livslånga lärande, den ska utveckla ett kritiskt tänkande och bevara nyfikenheten och lusten att lära. För att vi ska klara detta behöver alla elever ha tillgång till väl fungerande bibliotek med för ändamålet utbildad personal.*”

Den rapport som **SOM-institutet** (Samhälle Opinion Massmedia) vid Göteborgs universitet nyligen publicerade ger vid handen att såväl bokläsandet som Internetanvändandet bland lågutbildade har gått ner. Dessutom har **Skolverket** i dagarna i en nationell utvärdering av grundskolan pekat på att eleverna brister i läsförståelse. För att trenden ska kunna vända behövs en satsning på skolbiblioteken, inte en neddragning! Barn och unga måste få tillgång till god litteratur, till stimulerande läsupplevelser, till personlig handledning för att inte klyftorna i samhället ska öka.

Vår uppmaning till er beslutsfattare är, med hänvisning till ovanstående, att skolbiblioteket måste värnas! Se inte biblioteket som en onödig utgiftspost, då det är raka motsatsen - ett alldeles nödvändigt verktyg för att eleverna skall kunna utvecklas och växa upp till ansvarstagande medborgare. Att spara in på biblioteket för en kortsiktig ekonomisk vinst kan visa sig bli dyrt i längden...

För **Skolbibliotek Mitt**
(regional skolbiblioteksförning
för Västernorrland och Jämtland)
Jenny Johansson, ordf.
<http://www.skolbibliotek.se/mitt>

Mångern författare besökte Västernorrland

Aino Trosell avslutade sitt besök i ett höstgrått Västernorrland med en föreläsning för eleverna i årskurs ett på Timrå gymnasieskola. Trosell, född 1949, har en rik brunn att ösa ur; barndoms-erfarenheter i Malung på ett pensionat som hyste bullriga skogsarbetare och yrkeserfarenheter i tunga "mansyrken" har givit stoff till ett författarskap som idag uppgår till tretton romaner, nio pjäser och en barnbok.

Trosell tog avstamp i det muntliga berättandets förtrollning när TV-sändningarna ännu låg i sin linda. 50-talets Dalarna verkade stundtals exotiskt för dagens ungdomar när Trosell läste ur barndomsskildringen *Jäntungen* om skräckupplevelser hos tandläkaren som drog ut tänderna med tänger på fattiga som inte hade råd att betala.

Trosell lämnade Dalarna för Göteborg och arbete på sjukhus i sena tonåren. Efter Socialhögskolan och tio otillfredsställande månader som socialarbetare hittade hon ett yrke som hon hade oanad talang för: svetsare på ett fartygsvarv, sedermera licenssvetsare. Hon trivdes bra, även om det krävde viss diplomati för att som kvinna accepteras av kamraterna när hon visade större skicklighet än manliga kollegor. Tyvärr lade varvet ned, men tiden där hade gett ro att med pennan bearbeta det omöjliga uppdrag hon fått som ny socialarbetare. Debuten *Socialsvängen* kom 1978. I uppföljaren *Hjärtstocken* kommer interiörerna från svarvarverkstäderna.

Trosell fick erbjudande om att svetsa pipelines i Nordsjön, men istället för att anta erbjudandet slog det henne vilken bra fond en sådan isolerad och farofylld arbetsplats skulle bli för en spänningsroman. Hon intervjuade dykare och skrev *Ytspänning* och äktenskapsdramat *Offshore*, där en djupnande äktenskaplig ravin skildras med knivskarp psykologi. Mannens dramatik på oljeriggen sätts mot mot hustrun på land med familjeansvar och arbete.

Efter framgången med *Ytspänning* (Polonipriset 1999) uppmuntrade hennes förläggare på Prisma henne att fortsätta på den banan och Siv Dahlin introducerades. Hjältinnan bryter mot deckargenrens klichéer; d.v.s. en undersköterska i glesbygd istället för en rättsläkare i New York som protagonist. Efter tre romaner om Siv: *Om hjärtat ännu slår*, *Se dem inte i ögonen* och *Tvångströjan*, som kom hösten 2004, har Trosell fått mediauppmärksamhet och en plats på parnassen, ändå planerar hon att söka sig till andra genrer,

även om en samling kriminalnoveller är under utgivning.

Under den avslutande frågestunden berättade Trosell om själva skrivprocessen med många omskrivningar och kritiska ifrågasättanden av den egna texten. Ett tufft arbetstempo under våren följs av föreläsningsturnéer, där idéfrön till nya böcker uppstår.

Eleverna hade alla läst texter av Trosell som förberedelse och fick tillfälle att köpa en signerad bok. Sammanfattningsvis tyckte eleverna att det var intressant att lyssna till författaren med de många epiteten: arbetarförfattare, kvinnoförfattare, glesbygdsförfattare, deckardrottning...

Framträdanden av Aino Trosell kan bokas via Författarcentrum Öst, www.forfattarcentrum.se.

Jenny Stenlund
jenny.stenlund@skola.timra.se

PS. om Aino:

Dagen före besöket på Timrå gymnasium gästade Aino Trosell Parkskolan i Örnsköldsvik, där hon pratade med elever från el-, energi- och industriprogrammen. Litteraturintresset bland eleverna varierade naturligtvis, men de flesta verkade tycka det var intressant att höra om Ainos bakgrund som svetsare, och en fråga kom också upp angående hur hon som kvinna upplevde det att arbeta inom ett mansdominerat yrke. Och det faktum att hon kommit ända från Malung imponerade: "Va? Körde du 60 mil för att träffa oss?!", som en av eleverna sa...

Jenny Johansson

Lust att lära – möjlighet att lyckas! Ett samarbetsprojekt om skolbibliotek

På **BTJ**, Bibliotekstjänst, funderade man häromåret över hur det kan vara så stor skillnad mellan skolbiblioteken i Sverige. Resonemanget fördes kring om man kunde hjälpa någon skola att komma igång, och vad man då från BTJ:s sida kunde ställa upp med. Beror skillnaderna mellan skolorna på en skillnad i kunskapssyn? Hur ser man på lärandet?

Ungefär samtidigt satt rektor **Ulf Carlsson** på **Tegelvikens skola** i Mälardalen och funderade över hur han skulle kunna förbättra skolans biblioteksverksamhet, även om skolans budget inte tillät några stora investeringar. Han kontaktade **Karin Zetterberg**, bibliotekskonsulent på länsbiblioteket i Sörmland. Hennes idé om skolbibliotek är att det skall vara skolans hjärta och hjärna, en pedagogisk resurs och ett kreativt centrum. Det finns flera aspekter att ta hänsyn till:

1. Lokaler (centralt placerat, lättillgängligt)
2. Personal (fackutbildad med pedagogisk insikt)
3. Media (all litteratur registreras och finns tillgänglig via biblioteket)
4. Biblioteksdatasystem (för att effektivt hantera mediainköp, registrering och cirkulation)
5. Arbetssätt (vara läsfrämjare och initiera läsprojekt, delta i undersökande arbetssätt, informationssökning – söka, analysera, utvärdera)

Karin Zetterberg blev den som sammanförde Ulf Carlsson med **Poa Aldheim**, grundskolekonsulent hos BTJ. Hans tankar utgår från att de flesta inom skolan är bekanta med PBL, problembaserat lärande. Det är uppbyggt i olika faser:

1. Vad vill jag veta? (förmåga att ställa rätt fråga)
2. Var får jag reda på det? (bestämma metod att besvara frågan)
3. Söka och finna svaret
4. Följdfrågor (varför är det så?, hur får jag veta mer?)
5. Källkritik (är svaret rimligt, sant?)
6. Redovisningsfas (har jag någon egen åsikt?)
7. Nya frågor aktualiseras
- och utifrån dessa kommer man tillbaka till fråga 2 och processen börjar om.

I det problembaserade lärandet är det viktigt att det hela tiden finns vuxna som kan matcha elevernas frågor, för det klarar de inte på egen hand.

Tegelvikens skola är ganska ny, den invigdes 1998 och har ca 500 elever. Det finns ett starkt föräldra-engagemang och eleven placeras i centrum i ett helhetsperspektiv. Skolan har också en stark ekologisk profil. Redan från början var man inriktade på att anpassa skolan till PBL, och skolbiblioteket fanns på tankestadiet med i denna plan.

Men bland annat på grund av ekonomiska skäl fick inte biblioteket den roll det borde haft...

På skolan utvecklades *Den röda tråden*, en modell för att motverka uppkomsten av läs- och skrivsvårigheter, och man deltog också i den landsomfattande *Läs rörelsen*. Rektor Ulf Carlsson insåg mer och mer att något behövde göras med skolbiblioteket.

Tillsammans med och med hjälp av Karin Zetterberg och Poa Aldheim / BTJ genomförde man under läsåret 2003/04 ett antal insatser för att utveckla skolbiblioteket vid Tegelvikens skola:

- ❖ Inrättande av biblioteksgrupp (föräldrar, ”fackfolk”, personal)
- ❖ Inrättande av tjänst, 50% bibliotekspedagog och 50% specialpedagog
- ❖ ”Hela skolan läser” (både personal och elever, 30 min./vecka)
- ❖ Läsdagbok (både personal och elever)
- ❖ Konsulthjälp
- ❖ Samarbete med Bibliotekstjänst
- ❖ Ett prioriterat mål i vår målsättning för läsåret
- ❖ Prioriterad fråga hos föräldrastyrelsen
- ❖ Inköp av böcker – prioriterat i driftbudget
- ❖ Inköp av ändamålsenliga möbler – prioriterat i inventeringsbudget
- ❖ Diskussioner och ”peppning” i ”Språkspåret”
- ❖ Diskussioner i arbetslagen. Omprioriteringar – synsätt
- ❖ Studiedagar, bl.a. med Monica Nilsson och om datautlåningssystem
- ❖ Bokutställning
- ❖ Seminarier, bl.a. Bibliotekstjänst i Stockholm
- ❖ Information till massmedia, bl.a. tidningar och radio
- ❖ Utarbetande av arbetsplan/handlingsplan
- ❖ Författarbesök: Helena Öberg
- ❖ Inköp av gåvobok till alla elever i skolår 2 (”En kvart om dagen”)
- ❖ Klassmorfar

På skolan är man mycket nöjda med hur biblioteket utvecklats, och tänker fortsätta på den inslagna vägen. Hur man får skolbiblioteket att fungera är till stor del en fråga om prioriteringar, med ett annat sätt att se på skolans resurser och hur de bör fördelas kan man åstadkomma mycket!

Från BTJ:s sida hoppas man på sikt kunna erbjuda de skolbibliotek som vill både råd och stöd. De har gett ut en broschyr om skolbibliotek som heter *Skolbibliotek för lärande* och en folder med titeln *Lust att lära – möjlighet att lyckas!* – båda kan ge tips och råd för skolbiblioteksutveckling.

ÅRETS BIBLIOTEK: Skolbiblioteksforum i Växjö

DIK-förbundet har för 19:e gången utsett Årets bibliotek, som presenterades i samband med Bokmässan. Vinnare blev Skolbiblioteksforum i Växjö, med motivering:

"Skolbiblioteksforum i Växjö representerar något nytt inom skolbiblioteksområdet. Med kraftfullt och inspirerande stöd av politiker och skolchefer och med en dynamisk ledning har ett nytänkande spritt sig på grundskolorna i staden. Skolbiblioteken verkar tillsammans i ett nätverk, med egen särskild budget och egen personal, för att uppnå bästa resultat med verksamheten. Detta medför stor flexibilitet, och en utomordentlig kvalitet i arbetet som är sällsynt i landet. Rektorer har kunnat konstatera hur biblioteken utvecklats till naturliga samarbetspartners i undervisningen."

Suzanne Hammargren, som är chef för Skolbiblioteksforum, tycker att priset är en seger för alla som arbetar med skolbibliotek! Hon hoppas att detta kan ge positiva signaler även till andra kommuner. Läs mer om Skolbiblioteksforum på <http://www.skolweb.vaxjo.se/skolbiblioteksforum/>. Mer om både Skolbiblioteksforum och de andra biblioteken som nominerades till Årets bibliotek finns på DIK-förbundets hemsida, www.dik.se.

DIK

Att skriva roligt om historia för barn

Gudrun Wessnert hade tidigare skrivit lättlästa böcker för LL-förlaget, men bestämde sig när Bonnier Carlsen utlyste en barnbokstävling med temat historia för att delta. Hon hade då redan påbörjat *Sketna Gertrud och kung Magnus kalas*, men pristävlingen blev den spark i rätt riktning hon behövde för att färdigställa boken. "Mina ambitioner var inte främst litterära, utan jag var ute efter prispengarna...", erkänner hon. Gudrun Wessnert är knuten till medeltidsmuséet i Stockholm och har varit noggrann med den historiska faktan i boken – även om hon blivit kritiserad för att vara alltför lättsam med just historiska fakta. Hennes främsta avsikt var dock inte att skriva en faktabok: "Jag ville skriva en burlesk historia, och sätta ihop en man med makt med en kvinna utan makt och se var detta skulle leda" säger hon men påpekar att *Sketna Gertrud* är en verklig person som liksom sin litterära namne arbetat som syltekona i Stockholm.

På frågan om varför hon valt att skriva roliga historiska böcker svarar Gudrun Wessnert att det inte direkt varit meningen att skriva roligt, utan att det "bara blivit" så.

Enhörningens gåta, där hon vill visa på att riddarna inte alltid var så ridderliga som många tror!

Dock konstaterar hon att tiderna har förändrats, t.ex. kanske vår bild av kungahuset idag inte är densamma som tidigare och tillåter att man skämtar om det på ett annat sätt än förr.

Gudrun Wessnert har skrivit ännu en bok om *Sketna Gertrud*, *Sketna Gertrud och rättjakten*. Hon har också skrivit en riddarhistoria,

Att skriva deckare för barn

Kerstin Lundberg Hahn och Märten Sandén skriver båda deckare för barn - men det var inget någon av dem direkt hade planerat. "Jag ville skriva en spännande berättelse, de var andra som sedan sa till mig att det var en deckare jag skrivit..." säger Kerstin Lundberg Hahn. Märten Sandén kostaterar att han ville skriva "en sådan bok som jag själv skulle haft lust att läsa när jag var barn" – med förebild i t.ex. böckerna av Gunnel Linde samt *Mästerdetektiven Blomkvist*. Han anser att man i en barndeckare kan föra in ganska många viktiga frågor, men att det är väldigt viktigt att vara konsekvent: "Barnen är som små datorer, de märker direkt om det är luckor i resonemanget!". Författarna är överens om vikten av att det som skrivs är *trovärdigt*. Sannolikheten kan man kanske rucka på (hur vanligt är det t.ex. att barn råkar ut för så många deckargåtor som syskonparet *Petrini* i Sandéns böcker?), men aldrig trovärdigheten!

I deckare behandlas ofta hemska ämnen, och författarna framhåller vikten av att inte skriva alltför otäckt. Barn funderar på vad som är rätt och fel, det måste de få veta i böckerna. Det är också viktigt att de får veta vem som bär ansvaret. Vissa ämnen undviker författarna, Märten Sandén skriver t.ex. aldrig om mord eller skjutvapen. Den gjorde inte Kerstin Lundberg Hahn heller - fram till den senaste boken, *Det gömda guld*.

Här avlossas ett gevär men inte mot någon person. Oavsett inom vilken genre man skriver är det viktigt att boken är spännande, för, som Märten Sandén påpekar: "spänning är världens bästa drivkraft för att läsa vidare". Och, vilket både Kerstin Lundberg Hahn och Märten Sandén konstaterar, i det avseendet är inte skillnaden mellan att skriva deckare för barn och deckare för vuxna särskilt stor...

Jenny Johansson

Skolans helvetesgap och skolbiblioteket - om skolbiblioteket ur ett skollärdarperspektiv

Jan-Anders Andersson är rektor på Tjörn och tillika medlem i styrgruppen för **Svensk Biblioteksförnings specialgrupp för skolbibliotek**. Under bokmässan arrangerade gruppen ett seminarium där han gav sin bild av skolbiblioteket och hur det bör fungera. Han anser att skolbiblioteket spelar en nyckelroll för skolutveckling:

- Det är viktigt att eleverna känner *lust* att läsa och skriva, *lust* att söka information och *lust* att dela med sig av kunskaperna. Skolans uppgift är att kompetensförsörja Sverige, men om ingen har *lust*... vad hjälper det då??

Skolan innebär inte bara att söka det rätta svaret, utan fokus måste också ligga på själva lärandeprocessen.

- Skolbiblioteket är ett frågeformuleringsutvecklingscentrum!, som Jan-Anders uttrycker det. Han hänvisar till rapporten *Textflytt och sök slump* (Myndigheten för skolutveckling, 2004) som Louise Limberg och Mikael Alexandersson nyligen publicerade, en rapport som handlar om informationssökning via skolbibliotek och där författarna bl.a. frågar sig hur man bäst hjälper eleverna att ställa forskningsbara frågor. Någonstans på vägen har det uppstått en klyfta (ett "helvetesgap") mellan lärarnas ambition och elevernas förmåga att ta till sig och lösa uppgifterna. Detta är inte lärarnas fel – utan det är ett systemfel, som enligt Jan-Anders kan lösas med hjälp av skolbiblioteket.

Jan-Anders berättar om ett gott exempel på hur man kan medvetandegöra eleverna om själva informationssökningsprocessen: På skolan i Källekärr har man valt att samla barnens böcker i skolbiblioteket, de böcker som är resultatet av olika "forskningsuppgifter" som de fått. Nya elever kan därigenom läsa de äldre elevernas arbeten – det finns ett stort intresse för dem, och ofta väcks följdfrågor av typen "hur har han/hon gjort för att få reda på detta?". I och med detta har *lusten* väckts!

Jan-Anders **rekommendationer till stöd för skolbiblioteksutveckling:**

Fokusera din kraft!

En skolas utveckling mot ett biblioteksbaserat och flexibelt lärande kräver stöd på flera plan. Identifiera nivån för ditt huvudansvar:

- Nationell nivå?
- Kommunnivå – politiskt eller i central förvaltning?
- Skolledning?
- Lärare / annan pedagogisk personal / bibliotekspersonal?
- Elever?
- Föräldrar?

Koncentrera din kraft på de "nivåer" du har närmast dig och kan påverka.

Även vuxnas lärande i fokus!

Arbeta för en utveckling som stöder både elevers och lärares/vuxnas lärande.

Utveckla frågandet!

Sök organisation och arbetsformer som utvecklar frågandet och "frågeställningsdialogerna".

Strategi för informationssökning!

Informationskompetens kräver färdigheter på många områden. Utveckla dessa genom en medveten/gemensam strategi för informationssökning.

Sök kloka vänners nätverk!

Skapa nätverk och "dialog med likar". En bra utgångspunkt är att bli medlem i svensk Biblioteksförning eller prenumerera på e-postlistan skolbib.

Skolbiblioteket som självklart läromedel!

Om inte samordning av läromedelskonto och medieanslag är möjlig, så sök bra former för pedagogisk samverkan och långsiktig planering.

Elevarbeten i skolbiblioteket!

Låt elevernas arbeten bli en självklar och viktig del i skolbibliotekets "växande vetande".

Jenny Johansson
jenny.johansson@ornskoldsvik.se
 Jan-Anders Andersson
jan-anders.andersson@first.tjorn.se

(forts. från första sidan)

Den som vill veta mer om Bildningscentrum Jan Fridegård kan läsa vidare på www.bcjf.habo.se eller på Skolbibliotek Mitts hemsida där Anna-Stinas pdf-presentation av biblioteket och dess verksamhet finns utlagd.

Under studiedagen hade vi också avsatt tid för erfarenhets-

utbyte, där vi satt i mindre grupper och diskuterade olika aspekter av vårt arbete. Det blev givande samtal, och alla verkade nöjda med studiedagen. Förhoppningen är att den skall bli ett återkommande arrangemang.

Ulla Albano
Härjulfsskolans bibliotek
ulla.albano@herjedalen.se

BTJ:s barnboksdagar

I samband med föreningens årsmöte i Östersund i oktober bjöd vi hugade medlemmar på entrén till **BTJ:s barnboksdag**, som hölls i samlingsalen vid Jämtlands läns bibliotek. På programmet stod, förutom den digra utställningen med nyutgivna barn- och ungdomsböcker, även en föreläsning med litteraturpedagog Agneta Edwards och ett författarbesök av Johan Unenge.

Agneta Edwards är anställd vid Helsingborgs bibliotek, där hon har en tjänst som litteraturpedagog. Hon arbetar som läsinspiratör gentemot skolans pedagoger – för ”man kan inte förmedla läsning till sina elever om man inte har den inom sig”, som hon säger (jämför med att gå till tandläkaren och han möter dig i behandlingsrummet med ett tandlöst leende... inte förtroendeingivande!).

Det allra enklaste sättet att väcka läslust är att alltid gå omkring med en bok i fickan, och läsa när andra ser på! På frågan ”varför läser barn så lite?”, som hon ofta får, kontrar hon numera med att säga ”hur mycket läser **du**?”. Att förklara att man inte har tid, vänder hon till att det handlar om hur man *prioriterar* sin tid. Vill man bara tillräckligt mycket, då finner man tid för att läsa. Och barnen gör inte som vi säger, de gör som vi gör! Om vi inte läser, varför ska då de göra det??

Agneta rekommenderar oss till högläsning – att bjuda på upplevelser. Det är också ett tillfälle att få lyssna till *hel svenska*, annars tar vi oss så sällan tid till hela samtal, allt går i ett så rasande tempo.

En bok som hon varmt rekommenderar för alla att läsa är *Hur jag läste böcker och lärde mig leva* av **Francis Spufford**. Och jag tror att vi alla kände oss inspirerade av såväl hennes framträdande som de stycken av Spufford som hon medelst högläsning lät oss ta del av.

Johan Unenge är först och främst tecknare (i likhet med stora delar av hans familj), kanske mest känd genom böckerna om Eva & Adam som han gjort tillsammans med Måns Gahrton. På senare tid har han dock skrivit flera ungdomsböcker, bl.a. serien om skataren Pontus (*Pontus 4 meter över marken*, *Pontus 4 stygn i huvudet*, *Pontus 4 steg från proffs*). Alldeles nyutgiven är också barnboken *Josefin, bästis med Villa-Ulla*, ur vilken han läste ett kapitel som fick nästan alla i publiken att skratta så tårarna rann. Akta er för slowmotion-sjukan, jag säger bara det!

Jenny Johansson

Den nya styrelsen för Skolbibliotek Mitt:

Ordförande
Jenny Johansson
Parkbiblioteket, Örnköldsvik
0660-883 55
jenny.johansson@ornskoldsvik.se

Vice ordförande
Yvonne Henriksson
Långsele bibliotek
0620-216 83
yvonne.henriksson@skola.solleftea.se

Sekreterare
Eva Johansson
Kramfors bibliotek
0612-802 63
eva.johansson@kramfors.se

Kassör
Jenny Stenlund
Biblioteket, Timrå gymnasieskola
060-16 32 94
gyadmjs@timra.se

Ledamot
Ulla Albano
Härjulfsskolans bibliotek, Sveg
0680-162 15
ulla.albano@herjedalen.se

Ledamot
Stefan Grip
Biblioteket, Härnösands gymnasium
0611-34 84 67
stefan.grip@harnosand.se

Ledamot
Åsa Andersson
Jämtlands läns bibliotek
063-14 40 34
asa.andersson@jlb.ostersund.se

Ledamot
Ann-Britt Edlund-Falk
Minervaskolan, Ånge
070-649 98 19
annbritt.edlund.falk@skola.ange.se

Suppleant
Margareta Nylin
Bergs kommunbibliotek
0687-162 00
margareta.nylin@berg.se

Suppleant
Anita Norman
Skolbibliotekscentralen,
Jämtlands läns bibliotek
063-14 30 94
anita.norman@jlb.ostersund.se